

agovat na jeho názory a stanoviska a posilovat tendence k sebevýchově a sebevzdělání). Součástí uvádějího programu by mohly být i odborné semináře k problémům, které by začínající učitele zajímaly. Jejich organizátory by mohly být opět fakulty a tito začínající učitelé by se jich mohli účastnit spolu se svými „patrony“.

K tomu, aby učitel dobře učil — G. A. Lindner to označil za skutečné umění — dochází určitým procesem. Domnívám se, že dlužíme našim mladým začínajícím kolegům pomoc v tom, aby pro ně tento proces přechodu probíhal bez zbytečných rizik a neodrazoval perspektivní učitele.

Současně by patrně *uvádějí program pro začínající učitele* představoval i pro konkrétní výuku na fakultách připravujících učitele nové těžko něčím jiným nahraditelné impulsy a opravdu neformální kontakty s výchovně vzdělávací praxí.

Literatura:

- Vomáčka, J., Navrátil, S.: Úvod do učitelství. PF UJEP Ústí nad Labem 1992

Příprava učitelů 1. stupně základní školy pro výuku romských dětí

Jan Melichar

Hana Frišenská ze sekretariátu Rady pro národnosti při Úřadu vlády ČR uvádí v časopise *Romano Džaniben*, číslo 2 z roku 1994, že Romové jsou bezesporu národnostní menšinou, kterou charakterizuje vlastní jazyk, tradice a kultura, ale také zvláštní hodnotový systém a společenské uspořádání komunity přesahující hranice jedné země. S jejich situací a postavením jsou však nečekané a velmi obtížné problémy. Jen pro zajímavost, jednou z odlišujících se vlastností od české majority je, že Rom žije současností a nežije svou budoucností.

Při sčítání lidí v roce 1991 se třicet tři tisíce Romů v ČR přihlásilo k romské národnosti. Paní Frišenská uvádí, že v České republice žije kolem 150 000 Romů. Neoficiální statistiky však uvádějí počet Romů v ČR okolo 200 000. Vyjdeme-li z úředního sdělení 150 000 Romů v Čechách, lze statisticky spočítat, že počet Romů, kteří věkově patří na 1. stupeň základní školy, je přibližně v jednom ročníku 1. stupně základní školy 12 až 15 tisíc.

Na celém 1. stupni základní školy jde řádově o 50 000 dětí. Je zde nezanedbatelná část populace, které je třeba právě pro své odlišnosti, věnovat pozornost.

Rozložení Romů v ČR je nerovnoměrné, například v severních Čechách je větší koncentrace Romů v okresech Most, Teplice, Ústí nad Labem než v okresech jiných.

Při ústecké univerzitě byl založen 1. března 1992 Ústav pro studium romské kultury jako vědeckopedagogické pracoviště řízené přímo rektorátem Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Dominantní úkoly tohoto ústavu jsou:

a) Tvorba učebnic a alternativních příruček Využívajíc tvůrčího potenciálu externích spolupracovníků se ústav zaměřil na vydávání učebnic pro romské žáky:

- Reedice dosavadních titulů s obohacením učebnic o romskou tematiku
- Pokračování řady češtiny a matematiky pro romské žáky
- Pokračování řady příruček seznamující žáky s romskou kulturou
- Vytvoření řady příruček seznamující žáky s romskou historií úměrně věku žáků
- Vytvoření řady příruček společenské výchovy se zaměřením na rozvoj romské identity a posilování občanského partnerství mezi členy majority a minority
- Tvorba příruček a pomůcek pro nulté ročníky

Tvorba učebnic vychází z teoretické koncepce multikulturální výchovy a je koncipována ve formě ucelených řad pro 1. a 2. stupeň základní školy.

b) Rozpracování teorie multikulturalismu

- Multikulturální výchova romských a neromských dětí
- Alternativní školství pro romské žáky
- Specifiky romské kultury a její prosazování do školní výuky a volného času dětí
- Škola laboratoř, zaměření na utváření alternativní školy s akcentem na rozvoj romské kultury, vytipovanou školou je 7. základní škola v Předlicích
- Působení mezi romskou veřejností s ohledem na sociální, kulturní a ekonomické sebeprosazování
- Filozofie dialogu a etika vztahu mezi majoritou a minoritou

c) Posilování společenské prestiže romské národnosti

- Spolupráce s romskými politickými stranami a hnutími

– Hnutí spolupracujících škol

Dnes již spolupracuje s Ústavem pro studium romské kultury 32 škol v ČR a začíná spolupráce se školami ve Slovenské republice. Formou setkání a občasníku se posiluje výměna zkušeností učitelů. Cílem je i zapojení rodičů do tohoto procesu. Poslední setkání Hnutí spolupracujících škol se konalo 27.–28. května 1994 v Ústí n. L. v SOU stavebním v Krásném Březně.

- d) Konference Připravuje se mimo jiné na červen 1995 mezinárodní kolokvium „Kultura a vzdělání Romů“. V rámci fondu dynamického rozvoje vysokých škol se řeší grant 8-07-34 Multikulturní příprava učitelů romských žáků v severních Čechách.

Osobně se zabývám spolu s doc. RNDr. Miroslavem Červinkou, CSc. specifikou výuky matematiky romských dětí.

V učebním plánu učitelské fakulty univerzity v Grenoblu ve Francii jsem našel kurs nazvaný Didaktika matematiky etnických skupin. To mne zaujalo a začal jsem se spolu s doc. Červinkou zabývat obdobnou problematikou, a to výukou matematiky romských dětí.

Vycházíme z předpokladu, že matematika na 1. stupni základní školy je předmět všeobecně vzdělávací a neklade si za cíl přípravu profesionálních matematiků. Úkolem matematiky na 1. stupni základní školy je především rozvoj poznávacích schopností dětí. U romských dětí vycházíme z dalšího předpokladu, že u některých dětí je problémem komunikace mezi učitelem a žákem, mateřským jazykem není vždy jazyk český a i tam, kde je mateřským jazykem jazyk český, není vždy rozvinut na patřičné úrovni příslušného věku. Pracovní sešity matematiky, které jsme zpracovali pro 1. až 4. třídu, mají hodně piktogramů, které nahrazují doprovodný text v českém jazyku a jsou proto jazykově neutrální. Nevýhodou je, že se v těchto učebních textech plně nerozvíjí matematická terminologie a matematická frazeologie. Je tedy úkolem učitele, aby podle podmínek u dětí, terminologii a frazeologii v rozumné míře rozvíjel.

Při rozvoji poznávacích schopností žáků vytváříme intuitivně správné představy pojmů. Pojem chápeme jako jednu z forem poznání odrážejících v myšlení podstatné vlastností zkoumaných objektů a vztahů. Výhodné je, že pojem se v matematice označuje nejen termínem (slovem, skupinou slov), ale i znakem — symbolem. Zaměřujeme se na pochopení obsahu pojmů jako souborů všech znaků (vlastností), které jsou pro daný pojem charakteristické. Dále se zaměřujeme na rozsah pojmu, který tvoří množina všech objektů, které mají vlastnosti stanovené obsahem.

V pracovních učebnicích je pouze základní učivo dle osnov platných od 1. 9. 1991 a slouží jako doplňující učební texty. Vycházíme z numerace a dodržujeme její základní cíle. Početní výkony jsou v našich textech prostředkem hlubšího poznání přirozeného čísla. Využíváme i metody čítací, jejímž východiskem je názor, že pojem přirozeného čísla vzniká přidáváním po jedné — tzv. čítáním.

V učebních textech hodně využíváme peníze, jsou zde zábavné úlohy a i tak zvané barevné počítání. Pozornost věnujeme geometrickému učivu. Úlohy stupňují svoji náročnost a jejich úspěšné vyřešení posiluje důvěru žáka ve své schopnosti a jeho důvěru v rovnoprávné postavení kolektivu třídy. Společným prožitkem úspěchu při řešení úlohy jsou děti etnické skupiny posíleny ve svém sebevědomí sounáležitosti s kolektivem třídy.

V didaktice mateřského jazyka věnuje pozornost doc. PhDr. Karel Kamiš, CSc. z katedry bohemistiky Pedagogické fakulty UJEP v Ústí n. L. jazykovým bariérám v multikulturní výchově a jejich překonání u romské populace předškolního a mladšího školního věku. Problematika jazykových bariér spjatých s rámcem multikulturního prostředí a multikulturní výchovy zasluhuje mimořádnou teoretickou i praktickou pozornost proto, že proces zejména pedagogické komunikace neprobíhá v jejím rámci téměř nikdy bezporuchově. Jazykové bariéry jsou nedílnou součástí každé pedagogické komunikace, a v rámci multikulturní výchovy jsou v ní už předem zadány samou její podstatou v těsné návaznosti na stávající bilingvní českého a romského prostředí.

Výsledky výzkumu zvláště v mateřském jazyku a v matematice ihned předávané studentům studia učitelství pro 1. stupeň a praxe na 7. základní škole v Předlicích umožňuje studentům jejich snadnější vstup do pedagogické praxe, zvláště ve školách severních Čech.

Profesionalita učitele a jeho společenská prestiž

Josef Kittler

Motto: Sláva národů a rodů, měst a osad... toliko na lidech moudrých a rozumných záleží. Naše povinnost jest o to se starati, aby naši bedlivou prací vychování byli.

Komenský v 29. kapitole České didaktiky.

Zabezpečit dobré vzdělání pro všechny děti patří po staletí k životním